

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 8 juni 1940 kl. 7 f. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av § 86 regeringsformen och § 38 riksdagsordningen samt till införande i tryckfrihetsförordningen av en ny paragraf, betecknad såsom § 6, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Till konstitutionsutskottets handläggning hava båda kamrarna den 22 maj 1940 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 269, vari Kungl. Maj:t:

1) till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlagt följande

Förslag

till

ändrad lydelse av § 86 regeringsformen och § 38 riksdagsordningen samt till införande i tryckfrihetsförordningen av en ny paragraf, betecknad såsom § 6.

Regeringsformen.

§ 86.

Med tryckfrihet förstås varje svensk mans rättighet att, utan några av den offentliga makten i förväg lagda, av tryckfrihetsförordningen ej förutsedda hinder, utgiva skrifter, att sedermera endast inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll, och att icke i annat fall kunna därför straffas, än om detta innehåll strider mot tydlig lag, given att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning. Alla allmänna handlingar må ovillkorligen genom trycket kunna utgivas, där ej i tryckfrihetsförordningen annorlunda stadgas.

Riksdagsordningen.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar, lagen med vissa bestämmelser om tryckta skrifter vid krig eller krigsfara, lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, vallagen, stadgan om ersättnings utgående för riksdagsmannaupdragets fullgörande, stadgan om val av talmän och vice talmän i riksdagens kamrar, stadgan om val till riksdagens utskott ävensom de reglementariska föreskrifter,

vilka riksdagen jämlikt § 78 äger fastställa, samt att hos riksdagen föreslå de ändringar däruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande över de från kamrarna till utskottet hänvisade frågor rörande grundlagarna samt ovan omnämnda lagar, stadgar och föreskrifter.

Tryckfrihetsförordningen.

§ 6.

Då riket befinner sig i krig eller krigsfara må, i den ordning varom stadgas i särskild av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag, meddelas föreskrift om förhandsgranskning av tryckta skrifter och om förbud att i riket införa sådana skrifter.

Då riket befinner sig i krig må, enligt lag som i första stycket sägs, föreskrift meddelas om utgivningsförbud rörande periodiska skrifter.

I lag, varom i denna paragraf är fråga, må ock straff stadgas för överträdelse av vad i lagen föreskrivits.

2) föreslagit riksdagen att, under förutsättning att ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen samt tillägg till tryckfrihetsförordningen i överensstämmelse med nyssnämnda förslag under 1) bliva av riksdagen i grundlagsenlig ordning beslutade, antaga nedan intagna förslag till lag med vissa bestämmelser om tryckta skrifter vid krig eller krigsfara.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft följande i anledning av propositionen inom riksdagen väckta motioner, nämligen motionerna inom första kammaren nr 215 av herr *Undén*, nr 216 av herr *Pauli* och nr 219 av herr *Fredrik Ström* samt motionerna inom andra kammaren nr 277 av herr *Nordström m. fl.*, nr 282 av herr *Österström* och nr 283 av herr *Holmbäck*.

I motionen I:215 hemställes, »A) att riksdagen måtte såsom vilande i grundlagsenlig ordning antaga till införande i tryckfrihetsförordningen en ny paragraf, betecknad såsom § 6, av följande lydelse:

'Då riket befinner sig i krig, må, i den ordning varom stadgas i särskild av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag, meddelas föreskrift om förhandsgranskning av tryckta skrifter och om förbud att i riket införa sådana skrifter.

I lag, varom i denna paragraf är fråga, må ock straff stadgas för överträdelse av vad i lagen föreskrivits.'

B) att riksdagen med avslag å det i propositionen nr 269 framlagda förslaget till lag med vissa bestämmelser om tryckta skrifter vid krig eller krigsfara måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att nytt förslag i detta ämne utarbetas och framläggas för nästkommande riksdag.»

I motionen I:216 hemställes, »att, därest riksdagen i anledning av kungl. propositionen nr 269 såsom vilande i grundlagsenlig ordning antager en

tilläggsparagraf, nr 6, till tryckfrihetsförordningen, denna må erhålla följande lydelse:

Då riket befinner sig i krig, må, i den ordning, varom stadgas i särskild av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag, meddelas föreskrift om förhandsgranskning av tryckta skrifter och om förbud att i riket införa sådana skrifter. I lag, varom i denna paragraf är fråga, må ock straff stadgas för överträdelse av vad i lagen föreskrivits;

att, därest riksdagen i anledning av samma proposition antager ett förslag om sådan särskild lag, varom i nämnda paragraf är fråga, denna må erhålla följande lydelse:

F ö r s l a g

till

L a g

med vissa bestämmelser om tryckta skrifter då riket befinner sig i krig.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Då riket befinner sig i krig, äger Konungen, när riksdagen ej är samlad, förordna att vad i 2—4 §§ stadgas om förhandsgranskning och införsel förbud skall äga tillämpning; dock må sådant förordnande ej meddelas med mindre Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall sammanträda inom trettio dagar. Varder ej meddelat förordnande av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början gillat, skall det samma efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efterrättelse. Under tid, då riksdagen är samlad, äger Konungen med riksdagens samtycke meddela förordnande som nu sagts.

2 §.

Om innehållet i periodisk skrift visat sig vid upprepade tillfällen ägnat att skada rikets försvar eller folkförsörjning eller att undergräva försvarsviljan eller krigslydnaden eller ock därmed åsyftats att förbereda samhällsordningens omstörtande med våldsamma medel eller med hjälp av främmande makt, må Konungen meddela stadgande om förhandsgranskning av dylika tryckta skrifter, ävensom om befogenhet för granskningsmyndigheten att därvid meddela de föreskrifter som finnas påkallade.

3 §.

Innan enligt 2 § stadgande meddelas om förhandsgranskning, som avser vissa skrifter, skall yttrande inhämtas från tryckfrihetskommittén.

4 §.

Där så erfordras till skydd för de allmänna intressen, varom i 2 § sägs, må chefen för justitiedepartementet förbjuda att i riket införas tryckta skrifter, som äro avsedda att här spridas.

5 §.

Där någon uppsåtligen utger skrift utan att iakttaga stadgande om förhandsgranskning, som meddelats enligt 2 §, eller åsidosätter föreskrift vid sådan granskning eller överskrider förbud, varom i 4 § sägs, straffes med dagsböter eller fängelse; och vare skriften förverkad.

Böter och förverkad egendom tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft, då Konungen låtit i riksdagen uppläsa öppet brev, att kungörelse utfärdats om ändrad lydelse av § 86 regeringsformen och § 38 riksdagsordningen samt om införande i tryckfrihetsförordningen av en ny paragraf, betecknad såsom § 6.»

I motionen I: 219 hemställes, »att riksdagen måtte besluta att beträffande den i kungl. prop. nr 269 föreslagna ändrade lydelsen av Tryckfrihetsförordningen § 6 låta orden '*eller krigsfara*' utgå samt att detsamma sker beträffande Förslaget till Lag med vissa bestämmelser om tryckta skrifter vid krig eller krigsfara. I rubriken till denna lag liksom i dess § 1 mom. 2 föreslås alltså orden '*eller krigsfara*' böra utgå, *samt att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts prop. nr 269 i vad gäller rätten till utgivningsförbud mot periodisk skrift vid krig.*»

I motionen II: 277 hemställes, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 269».

I motionen II: 282 hemställes, »att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 269 icke kunnat i oförändrat skick bifallas, måtte i enlighet med ettdera av följande alternativ angiva de förutsättningar i tryckfrihetsförordningen § 6, enligt vilka förhandsgranskning må införas, samt att konstitutionsutskottet i anslutning till det alternativ som väljes måtte föreslå riksdagen formuleringarna i Lag med vissa bestämmelser om tryckta skrifter vid krig eller krigsfara:

Alt. I.

Då riket befinner sig i krig må, i den ordning varom stadgas i särskild av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag, meddelas föreskrift om förhandsgranskning av tryckta skrifter, om förbud att i riket införa sådana skrifter samt om utgivningsförbud rörande periodiska skrifter.

I lag — — — föreskrivits.

Alt. II.

I särskild av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag må stadgas, att då riket befinner sig i krig eller rikets krigsmakt enligt beslut av Konungen i statsrådet i anledning av överhängande fara för krig är ställd på krigsfot, föreskrift må meddelas om förhandsgranskning av tryckta skrifter och om förbud att i riket införa tryckta skrifter, så ock straff stadgas för överträdelse av vad sålunda föreskrives. Föreskrift, som nu är nämnd, skall icke gälla längre än intill den dag, då krigsmakten skall återgå till fredsfot.»

I motionen II: 283 hemställles, »att riksdagen ville såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga

1. Förslag till ny lydelse av 38 § riksdagsordningen lika med det i propositionen framlagda förslaget med undantag av att orden 'eller krigsfara' utgå.

2. Förslag till en ny paragraf, § 6, tryckfrihetsförordningen av följande lydelse:

'Då riket befinner sig i krig må, i den ordning, varom stadgas i särskild, av Konungen och riksdagen stiftad lag, meddelas föreskrift om förhandsgranskning av tryckta skrifter, om förbud att i riket införa sådana skrifter och om straff för överträdelse av vad sålunda föreskrivits.'

Dessutom hemställer jag i anledning av samma proposition om avslag på förslaget till lag med vissa bestämmelser om tryckta skrifter vid krig eller krigsfara och att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande till nästa lagtima riksdag av förslag till lag med vissa bestämmelser om tryckta skrifter vid krig.»

Angående motiveringen får utskottet beträffande de i propositionen framlagda förslagen hänvisa till det vid densamma fogade utdraget ur statsrådsprotokollet över justitiedepartementensärenden den 17 maj 1940 samt beträffande de i motionerna framlagda förslagen till samma motioner.

Några bestämmelser om utgivningsförbud för eller förhandsgranskning av tryckta skrifter finnas ej i tryckfrihetsförordningen. Enligt 86 § regeringsformen förstås med tryckfrihet varje svensk mans rättighet att utan några av den offentliga makten i förväg lagda hinder utgiva skrifter, att sedermera endast inför laga domstol kunna tilltalas för deras innehåll och att icke i annat fall kunna därför straffas än om detta innehåll strider mot tydlig lag, given att bevara allmänt lugn utan att återhålla allmän upplysning. I anslutning härtill stadgas i § 1 mom. 1 tryckfrihetsförordningen, att ingen må i annan ordning eller i annat fall än denna lag stadgar kunna för tryckt skrifts innehåll tilltalas eller straffas samt i § 1 mom. 2 samma

lag, att någon tryckningen föregående granskning av skrift eller något förbud emot tryckning därav ej skall äga rum. Ej skall någon skrift kunna före dess utgivande boktryckare, utgivare eller författare avfordras, ej heller något för tryckningen eller utgivningen hinderligt inseende över boktryckerier eller författare och utgivare vara tillåtet. Enligt § 3 mom. 10 kan publiceringsförbud vid krig eller krigsfara meddelas beträffande vissa åtgärder och anstalter för försvaret. I detta sammanhang må även erinras om förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) angående förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.

Enligt bemyndigande tillkallade chefen för justitiedepartementet i slutet av föregående år sakkunniga att biträda inom justitiedepartementet med utredning angående åtgärder mot missbruk av tryckfriheten. Enligt de riktlinjer, som uppdrogos för denna utredning, borde undersökas huruvida, utan ändring av tryckfrihetsförordningen, åtgärder kunde vidtagas för att giva ökad verkan åt de stadganden i denna lag, vilka vore avsedda att förebygga sådana missbruk av tryckfriheten som med hänsyn till rådande allvarliga förhållanden vore uppenbart skadliga för riket. Därest det funnes erforderligt, borde även övervägas ändring av tryckfrihetsförordningen utan rubbning av dess huvudgrunder för yttrandefriheten, såvitt den hänförde sig till rent inre politiska förhållanden. De sakkunniga avlämnade den 21 februari 1940 promemoria med förslag till vissa åtgärder mot missbruk av tryckfriheten (statens offentl. utredn. 1940: 5), innefattande bland annat förslag om tillägg till tryckfrihetsförordningen av en ny paragraf, enligt vilken vid krig eller överhängande fara för krig bestämmelser finge meddelas om utgivningsförbud för periodiska skrifter och om förhandsgranskning av tryckta skrifter. Sakkunnigförslaget ligger till grund för den föreliggande propositionen.

Enligt det i propositionen framlagda grundlagsförslaget, må, i den ordning varom stadgas i särskild av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag, då riket befinner sig i krig, meddelas föreskrift om utgivningsförbud angående periodiska skrifter samt, då riket befinner sig i krig eller krigsfara, om förhandsgranskning av tryckta skrifter och om förbud att i riket införa sådana skrifter. I den föreslagna särskilda lagen stadgas, att Kungl. Maj:t, då riket befinner sig i krig och riksdagen ej är samlad, äger förordna att vad i lagen stadgas om utgivningsförbud skall äga tillämpning; sådant förordnande får dock ej meddelas annat än om Kungl. Maj:t låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall sammanträda inom trettio dagar. Gillas ej meddelat förordnande av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början, upphör det att lända till efterrättelse. Under tid då riksdagen är samlad, äger Kungl. Maj:t med riksdagens samtycke meddela förordnande av förevarande slag. Motsvarande regler gälla vid krig eller krigsfara även i fråga om förordnande om förhandsgranskning och införsel förbud. Om innehållet i periodisk skrift visat sig vid upprepade tillfällen ägnat att framkalla fara för rikets säkerhet eller skada rikets förhållande till främmande makt eller undergräva krigslydnaden eller därmed åsyftats att förbe-

reda samhällsordningens omstörtande med våldsamma medel eller med hjälp av främmande makt, må Kungl. Maj:t förbjuda att skriften utgives. Till skydd för de nu angivna allmänna intressena skall Kungl. Maj:t vidare äga meddela stadgande om förhandsgranskning av tryckta skrifter och om införselsförbud för sådana skrifter. Innan utgivningsförbud beslutas eller stadgande meddelas om förhandsgranskning, som endast avser vissa skrifter, skall enligt den föreslagna lagen yttrande inhämtas från tryckfrihetskommittén.

Till stöd för det i propositionen framlagda förslaget har föredragande departementschefen bl. a. anfört följande:

»I likhet med de sakkunniga har jag kommit till den uppfattningen, att de möjligheter som för närvarande stå till buds när det gäller att anordna en övervakning av pressen ej äro tillräckliga för att garantera den disciplin, som pressmännen liksom alla andra medborgare måste underkasta sig under en svår tid. Vad det nu gäller är icke att föreskriva, att censur och dylika åtgärder skola införas, utan att undanröja det i våra grundlagar givna hindret mot åtgärderna samt att bestämma förutsättningarna för deras användning, för det fall att de skulle bliva nödiga.

Vid prövningen av vilka åtgärder som böra få vidtagas måste självfallet tillses, att icke mera vittgående inskränkningar ske än som äro oundgängligen erforderliga. De sakkunniga ha varit medvetna om att invändningar kunna riktas mot ingrepp i pressfriheten även i oroliga tider. I promemorian återges dessa på följande sätt. Det vore oomtvistligt, att ett alltför starkt undertryckande av nyhetsförmedlingen eller av ett lojalt meningsutbyte, i synnerhet om åtgärden varade längre tid, kunde visa sig ägnat att motverka sitt syfte och tvärtom komma att giva anledning till ökad mottaglighet för okontrollerade rykten och lättare utbredning inom befolkningen av sådana meningar och stämningar som vore ägnade att försvaga rikets försvarskraft. Det måste även beaktas, att efterhand som krigföringen föranledde skärpta intrång i allehanda medborgerliga rättigheter av personlig och ekonomisk natur tryckfriheten, rätt brukad, erbjöde värdefulla möjligheter att genom offentlig granskning förebygga eller avhjälpa felgrepp samt även att dämpa ett i och för sig kanske icke ogrundat missnöje hos allmänheten och att vidmakthålla eller återställa förtroendet för den politiska och militära ledningen.

I likhet med de sakkunniga anser jag emellertid, att dessa skäl ej äro tillräckligt vägande i jämförelse med kravet på en effektiv kontroll för att förebygga skada genom tryckfrihetsmissbruk. Behovet av skärpta bestämmelser framstår klart mot bakgrunden av den redogörelse som i det föregående lämnats för lagstiftningen i vissa främmande länder.

I en kristid är det uppenbarligen av betydelse, att regering och riksdag erhålla pressens stöd. En oförsiktig publicering av uppgifter rörande utrikespolitiken och försvarsmakten eller andra för samhället vitala intressen kan försvaga landets militära eller ekonomiska motståndskraft, och även enstaka missbruk av tryckfriheten kunna bliva ödesdigra. Av särskild betydelse un-

der ett krigs påfrestningar är vidare att samhörighetskänslan och allmänandan stärkas samt att misströstan och modlöshet förhindras att vinna insteg bland befolkningen. Med hänsyn härtill måste stora krav ställas på pressen och dess bruk av tryckfriheten. Med stöd av senaste tidens erfarenheter kan man utgå ifrån att i Sverige, där styrelsen är uppbyggd på demokratisk grund och alltså uppbäres av folkets förtroende, den övervägande delen av pressen företräder en meningsriktning överensstämmande med regeringens och på denna grundval lojalt samarbetar med den ansvariga statsledningen. Det kan likväl icke anses uteslutet att undantag förekomma och att detta i en farlig tid kan medföra olyckliga verkningar för rikets säkerhet. I ett sådant läge måste möjligheter finnas att på ett effektivt sätt ingripa mot pressorgan, vilka göra sig skyldiga till missbruk av tryckfriheten som kunna medföra dylika verkningar. Främst gäller detta ytterlighetspartiernas press och vissa därmed besläktade, i utländskt intresse utgivna propagandaalster.

I likhet med de sakkunniga håller jag för sannolikt, att därest vårt land blir indraget i krig, det kan visa sig ofrånkomligt att tillgripa såväl utgivningsförbud för periodiska skrifter som censur. Utgivningsförbud kan vara nödvändigt, då ingrepp erfordras mot missbruk av tryckfriheten, som härflyta av en samhällsfientlig inställning, eller då eljest anledning finnes att befara ett åsidosättande av föreskrift om censur. Vidare bör möjlighet finnas att meddela förbud att hit införa tryckta skrifter. Däremot finner jag i likhet med de sakkunniga ej anledning att föreslå bestämmelser om rätt att stänga och beslagtaga boktryckerier.

Åtgärder av nu ifrågavarande slag böra komma till användning endast då det i ett för landet synnerligen kritiskt läge befinner sig oundgängligen erforderligt. Jag är ense med de sakkunniga därom att förutsättningen för åtgärdernas tillämplighet bör i första hand vara krig, däri riket är invecklat. Vad angår utgivningsförbud synes det med hänsyn till åtgärdens allvarliga natur vara anledning att begränsa dess användning till det fall att krig utbrutit. Däremot bör såsom de sakkunniga föreslagit möjligheten hållas öppen för införande av censur och införsel förbud, då fara för krigsutbrott är för handen. Enligt de sakkunnigas förslag skall krigsfaran vara 'överhängande', och därjämte fordras att rikets krigsmakt är 'ställd på krigsfot', varmed avses att allmän mobilisering påbjudits. En dylik bestämning av krigsfaran synes mindre tillfredsställande. Den grad av krigsberedskap som av de sakkunniga torde åsyftas behöver numera icke förutsätta allmän mobilisering. Att i lagtexten uttryckligen angiva att krigsfaran skall vara överhängande torde vara av ringa värde. Särskilt med hänsyn till vår tids anfallstaktik är det svårt att på förhand bedöma graden av krigsfara, och det kan dessutom av psykologiska skäl vara betänkligt att angiva, att en dylik skärpning av faran inträtt. Tillräckliga garantier mot att åtgärderna tillgripas i annat fall än då läget så oundgängligen fordrar kun-

na erhållas därigenom, att i den särskilda lag rörande åtgärdernas närmare anordning, som grundlagsbestämmelserna förutsätta, upptagas stadganden som medgiva tillämpning av åtgärderna endast under förutsättning att riksdagen samtycker därtill. Utöver vad de sakkunniga föreslagit torde, i överensstämmelse med ett flertal på senare tid tillkomna fullmaktslagar, böra stadgas att om riksdagen icke är samlad, Kungl. Maj:t skall äga utfärda förordnande om lagens tillämpning endast under förutsättning att riksdagskallelse utgått eller att riksdagen ändock skall sammanträda inom trettio dagar. Ett av Kungl. Maj:t under sådana förhållanden meddelat förordnande bör upphöra att lända till efterrättelse, om det ej godkännes av riksdagen inom trettio dagar från det denna sammanträtt.

Med anledning av vad sålunda anförts bör i tryckfrihetsförordningen intagas bestämmelse att, då riket befinner sig i krig eller krigsfara, må i den ordning som stadgas i särskild av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag meddelas föreskrift om förhandsgranskning av tryckta skrifter och om förbud att i riket införa sådana skrifter samt att vid krig må i samma ordning föreskrivas utgivningsförbud rörande periodiska skrifter. Härjämte bör angivas att i den särskilda lagen må stadgas straff för överträdelse av vad enligt lagen föreskrives. De angivna stadgandena föreslås införda i en ny § 6 i tryckfrihetsförordningen.»

Utskottet. Tryckfriheten är för ett fritt och självständigt folk en ovärderlig och oförytterlig tillgång. Genom att skilda meningsriktningar kunna fritt framföras, kan ett värdefullt samspel mellan olika samhällsbyggande krafter utvecklas. I hägnet av denna frihet har vårt svenska samhällsskick nått sin nuvarande utveckling. Varje strävan att söka göra den offentliga meningen i landet likriktad eller ensartad bör därför — därest den skulle framträda — motarbetas. Även under påfrestande förhållanden, i tider av krig eller allmän osäkerhet, bör pressens fria prövningsrätt så långt möjligt lämnas oförkränkt. Dock är det uppenbart, att under utomordentliga förhållanden statsmakterna kunna behöva utrustas med möjligheter till kontroll av och ingripande mot sådant bruk av tryckfriheten, varigenom landets säkerhet kan äventyras. Utskottet inser därvid tillfullo, att ett dylikt ingripande måste ske med största varsamhet och endast bör få förekomma då så befinnes oundgängligen nödvändigt. Enligt utskottets mening kan det, då riket befinner sig i krigsfara eller krig, bliva erforderligt att meddela föreskrifter om censur och införsel förbud beträffande skrifter samt vid krig jämväl att meddela förbud mot utgivande av periodisk skrift.

En betydande garanti för att ingrepp i tryckfriheten icke företagas annat än då de äro oundgängligen nödvändiga ligger däri, att förordnande om utgivningsförbud, censur och införsel förbud, då riksdagen är samlad, endast skall kunna meddelas med riksdagens samtycke, samt att, om sådant förordnande meddelats mellan riksdagarna, det skall för gillande underställas den riksdag, som då skall sammankallas. Utskottet föreslår emel-

lertid, att dessa redan i propositionen upptagna garantier i så måtto skärpas, att bestämmelserna härom dels införas i tryckfrihetsförordningen, dels kompletteras med ett stadgande om att för sådant beslut av riksdagen, som här avses, erfordras att båda kamrarna med tre fjärdedelars majoritet instämt i beslutet.

Vad den i propositionen föreslagna särskilda lagen beträffar, finner utskottet skäl ej föreligga till erinringar mot dess principiella utformning. Utskottet vill särskilt understryka betydelsen av att den av riksdagen valda tryckfrihetskommittén i lagförslaget upptagits som det organ, vars yttrande skall inhämtas, innan utgivningsförbud eller censur i konkreta fall tillgripas. Vid nytt val av medlemmar i tryckfrihetskommittén bör självfallet beaktas, att kommitténs sammansättning anpassas efter dessa nya arbetsuppgifter. Emellertid anser utskottet att lagens ikraftträdande bör bero på samfällt beslut av Kungl Maj:t och riksdagen samt att dess giltighetstid bör inskränkas till ett år.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat i oförändrat skick bifallas, i anledning av sagda proposition:

a) såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling ville antaga följande

F ö r s l a g

till

ändrad lydelse av § 86 regeringsformen och § 38 riksdagsordningen samt till införande i tryckfrihetsförordningen av en ny paragraf, betecknad såsom § 6.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

Regeringsformen.

§ 86.

Med tryckfrihet förstås varje svensk mans rättighet att, utan några av den offentliga makten i förväg lagda hinder, utgiva skrifter, att sedermera endast inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll, och att icke i annat fall kunna därför straffas, än om detta innehåll strider emot tydlig lag, given att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän

§ 86.

Med tryckfrihet förstås varje svensk mans rättighet att, utan några av den offentliga makten i förväg lagda, *av tryckfrihetsförordningen ej förutsedda hinder*, utgiva skrifter, att sedermera endast inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll, och att icke i annat fall kunna därför straffas, än om detta innehåll strider *mot* tydlig lag, given att

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

upplysning. Alla allmänna handlingar må ovillkorligen genom trycket kunna utgivas, där ej i tryckfrihetsförordningen annorlunda stadgas.

bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning. Alla allmänna handlingar må ovillkorligen genom trycket kunna utgivas, där ej i tryckfrihetsförordningen annorlunda stadgas.

Riksdagsordningen.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar, lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, vallagen, stadgan om ersättnings utgående för riksdagsmannauppsdragets fullgörande, stadgan om val av talmän och vice talmän i riksdagens kamrar, stadgan om val till riksdagens utskott ävensom de reglementariska föreskrifter, vilka riksdagen jämlikt § 78 äger fastställa, samt att hos riksdagen föreslå de ändringar däruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande över de från kamrarna till utskottet hänvisade frågor rörande grundlagarna samt ovan omförmälda lagar, stadgar och föreskrifter.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar, *lagen med vissa bestämmelser om tryckta skrifter vid krig eller krigsfara*, lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, vallagen, stadgan om ersättnings utgående för riksdagsmannauppsdragets fullgörande, stadgan om val av talmän och vice talmän i riksdagens kamrar, stadgan om val till riksdagens utskott ävensom de reglementariska föreskrifter, vilka riksdagen jämlikt § 78 äger fastställa, samt att hos riksdagen föreslå de ändringar däruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande över de från kamrarna till utskottet hänvisade frågor rörande grundlagarna samt ovan omförmälda lagar, stadgar och föreskrifter.

Tryckfrihetsförordningen.

§ 6.

Enligt stadganden i särskild av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag må, då riket befinner sig i krig eller krigsfara, meddelas föreskrift om förhandsgranskning av tryckta skrifter och förbud mot införande i riket av sådana skrifter samt, då riket be-

*(Nuvarande lydelse.)**(Föreslagen lydelse.)*

finner sig i krig, jämväl meddelas förbud mot utgivande av periodisk skrift.

I lag, varom i första stycket sägs, meddelade stadganden må, när riksdagen ej är samlad, träda i tillämpning då Konungen så förordnar; dock må sådant förordnande ej meddelas med mindre Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall sammanträda inom trettio dagar. Varder ej meddelat förordnande av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början giltat, skall detsamma efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efter rättelse. Under tid, då riksdagen är samlad, äger Konungen med riksdagens samtycke meddela förordnande, som nu sagts. För beslut av riksdagen, som i detta stycke avses, erfordras, att minst tre fjärdedelar av de röstande i vardera kammaren vid votering instämt i beslutet.

I lag, varom i denna paragraf är fråga, må ock straff stadgas för överträdelse av vad i lagen föreskrivits.

b) under förutsättning att ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen samt tillägg till tryckfrihetsförordningen i överensstämmelse med förslaget ovan under 1) a) varda i grundlagsenlig ordning beslutade, för sin del ville antaga följande

F ö r s l a g

till

L a g

med vissa bestämmelser om tryckta skrifter vid krig eller krigsfara.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

1 §.

Då riket befinner sig i krig äger Konungen, när riksdagen ej är samlad, förordna att vad i 2 och 4 §§ stadgas om utgivningsförbud skall äga till-

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

lämpning; dock må sådant förordnande ej meddelas med mindre Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall sammanträda inom trettio dagar. Var der ej meddelat förordnande av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början gillat, skall detsamma efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efterrättelse. Under tid, då riksdagen är samlad, äger Konungen med riksdagens samtycke meddela förordnande, som nu sagts.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, må förordnas att vad i 3—5 §§ stadgas om förhandsgranskning och införselbud skall äga tillämpning. Vad i första stycket sägs om där avsett förordnande skall i motsvarande hänseenden gälla även beträffande förordnande, varom nu är fråga.

För beslut av riksdagen, som i förevarande paragraf avses, erfordras, att minst tre fjärdedelar av de röstande i vardera kammaren vid votering instämt i beslutet.

2 §.

Om innehållet i periodisk skrift visat sig vid upprepade tillfällen ägnat att framkalla fara för rikets säkerhet eller skada rikets förhållande till främmande makt eller undergräva krigslydnaden eller ock därmed åsyftats att förbereda samhällsordningens omstörtande med våldsamma medel eller med hjälp av främmande makt, må Konungen förbjuda att skriften utgives.

Förbud, varom nu sagts, skall meddelas för viss tid, högst sex månader, och må förlängas för högst sex månader varje gång samt återkallas, då anledning därtill finnes.

Förbud skall även gälla skrift, vilken uppenbarligen är avsedd att ersätta skrift, som förbudet gäller.

3 §.

Till skydd för de allmänna intressen, varom i 2 § sägs, må Konungen meddela stadgande om förhandsgranskning av tryckta skrifter, i den omfattning och ordning som prövas erforderlig och lämplig, ävensom om befogenhet för granskningsmyndigheten att därvid meddela de föreskrifter som finnas påkallade.

4 §.

Innan förbud enligt 2 § eller förlängning därav beslutas eller enligt 3 § stadgande meddelas om förhandsgranskning, som endast avser vissa skrifter, skall yttrande inhämtas från tryckfrihetskommittén.

5 §.

Där så erfordras till skydd för de allmänna intressen, varom i 2 § sägs, må chefen för justitiedepartementet förbjuda att i riket införas tryckta skrifter, som äro avsedda att här spridas.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

6 §.

Där någon uppsåtligen utger skrift i strid mot förbud, varom i 2 § sägs, eller utan att iakttaga stadgande om förhandsgranskning, som meddelats enligt 3 §, eller åsidosätter föreskrift vid sådan granskning eller överskrider förbud, varom i 5 § sägs, straffes med dagsböter eller fängelse; och vare skriften förverkad.

Böter och förverkad egendom tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft då Konungen låtit i riksdagen uppläsa öppet brev, att kungörelse utfärdats om ändrad lydelse av § 86 regeringsformen och § 38 riksdagsordningen samt om införande i tryckfrihetsförordningen av en ny paragraf, betecknad såsom § 6.

Denna lag träder i kraft den dag, Konungen med riksdagen bestämmer, och skall gälla under ett år från nämnda dag. Förbud eller föreskrift enligt lagen skall ej gälla utöver tiden för lagens giltighet. I fråga om sådant under nämnda tid begånget brott, som i lagen avses, skall vad där är stadgat äga tillämpning även efter det lagen i övrigt upphört att gälla.

2) att motionerna

a) I: 215,

b) I: 216,

c) I: 219,

d) II: 277,

e) II: 282 och

f) II: 283

måtte anses besvarade genom vad utskottet ovan under 1)

a) och b) hemställt.

Stockholm den 6 juni 1940.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande: Herrar *Hallén, Gustaf Adolf Björkman, Oscar Gottfrid Karlsson, Per Andersson, Herlitz, Thulin, Fredrik Ström, Nils Andersson, Öman*, Näslund, Härdin, Lindskog, Fast*, Andersson i Ovanmyra, Vougt, Mosesson*, Arnemark, Eriksson i Toftered, Nilsson i Göteborg och Sundström i Skövde.*

---

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer:

1) av herrar *Herlitz, Thulin* och *Näslund*, som yrkat, att förslaget till lag med vissa bestämmelser om tryckta skrifter vid krig eller krigsfara nu icke måtte antagas utan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t ville verkställa erforderlig formell och reell överarbetning samt förelägga riksdagen nytt förslag i så god tid att lagen kan träda i kraft omedelbart efter det den föreslagna grundlagsändringen slutgiltigt antagits;

2) av herr *Fredrik Ström*;

3) av herr *Nils Andersson*.
